

Yttrande över Artskyddsutredningens betänkande (SOU 2021:51)

Skydd av arter - vårt gemensamma ansvar

Diarienummer: M2021/01219

Sveriges Mykologiska Förening

Sveriges Mykologiska Förening (SMF) ställer sig positiva till en översyn av artskyddet och välkomnar den förbättring som förslaget innebär för att arbeta med ett hållbart arbete skydd av arter och biologisk mångfald. SMF är också positiva till den förbättring som utredningen föreslår för möjligheterna att upptäcka och lagföra artskyddsrelaterad brottslighet. SMF ställer sig bakom merparten av de förslag som utredningen lägger fram men vill lyfta vissa frågor som bedöms relevanta för svensk mykologi.

Nedan följer några punkter som SMF anser är extra viktiga och vill lyfta fram eller har synpunkter på utformningen av.

10.2 Kunskapskravet i 2 kap. miljöbalken gäller alla

SMF ser positivt på att ansvarsfördelningen tydliggörs. Utredningen klarlägger att kunskapskravet i 2 kap. miljöbalken gäller alla och för alla åtgärder oavsett om dessa görs i det dagliga livet eller inom ramen för en näringsverksamhet. Utredningen föreslår att staten bör ha det generella ansvaret för att ta fram kunskap om biologisk mångfald samt att göra den tillgänglig. Markägaren eller verksamhetsutövaren ansvarar för att utreda vilken påverkan en åtgärd får samt bekosta de undersökningar som behövs för att komma fram till det.

Det är dock viktigt att ge tillsynsmyndigheten verktyg och resurser att se till att så lite som möjligt missas. En enskild markägare är naturligtvis intresserad av att få så stor ekonomisk vinning av sin markanvändning som möjligt. Miljö- och naturhänsyn hamnar i många fall sekundärt. Det är viktigt med god tillsyn för att en lag ska efterlevas och få den effekt som eftersträvas.

Livsmiljöunderlag

Utredningen föreslår att länsstyrelserna ska få i uppdrag att ta fram och tillhandahålla ett livsmiljöunderlag som ska innehålla information om hänsynskrävande livsmiljöer och arter som är beroende av dessa. Det ska inkludera livsmiljöer för fridlysta, hotade eller regionalt intressanta arter.

Enligt förslaget ska livsmiljöunderlaget utgöra en del av beslutsunderlaget i ärenden som involverar bedömningar enligt 8 kap. miljöbalken. Underlaget ska kunna användas som stöd och utgångspunkt vid överenskommelser om naturvårdsavtal och vid inrättande av biotopskydd för att bevara livsmiljöer för arter. Livsmiljöunderlagen ska ge en, relativt, enkel och god bild av vilka arter som kan förmodas finnas i området och vilka av dessa arter som är i behov av bevarandeåtgärder.

Det är ett ambitiöst förslag med goda avsikter och SMF ser positivt på att ett sådant underlag tas fram. Då kunskapskravet läggs på markägaren eller verksamhetsutövaren är det viktigt att det finns ett bra underlag att tillgå. Det är inte rimligt att en enskild ska inneha den kunskap som livsmiljöunderlaget skulle kunna tillhandahålla. Det är dock en monumental uppgift att ta fram detta underlag. Det är av stor vikt att tillräckliga resurser tillsätts för detta ändamål så att underlaget som tas fram är av god kvalitet. Om för lite resurser tilldelas finns risk att man slutar med ett undermåligt underlag som snarare hämmar och förvirrar än hjälper och bidrar till ett fungerande artskydd. Det är också viktigt att man sätter tydliga riktlinjer för hur det ska tas fram så att underlagen ser lika ut och är uppbyggnad på likartat sätt och på likartat underlag. I annat fall riskerar man få en skillnad i hur artskyddet prövas i olika delar av landet.

10.3 Utred Artdatabankens roll och finansiering

Utredningen föreslår att Statskontoret får i uppdrag att utreda SLU Artdatabankens huvudmannaskap, formella myndighetsroll och långsiktiga finansiering mm. SMF vill framföra att Artdatabanken har en ovärderlig roll som informationsdatabas. De verktyg som Artdatabanken tillhandahåller (Artportalen, Artfakta, Dyntaxa mm) är mycket viktiga, dels för allmänhetens fortbildning och tillgängliggörandet av information om arter och deras ekologi och hotstatus, dels för myndigheters arbete i ärendehantering. Artportalens roll för kunskapsinsamling och medborgarforskning har bidragit till att öka kunskapen om många arters utbredning och utveckling i landet. Den har även hjälpt till att skapa intresse för artkunskap hos en bredare allmänhet. Det är oerhört viktigt för artskyddsarbetet att tillräckliga resurser tillförs Artdatabanken så att de kan fortsätta att tillhandahålla och utveckla dessa tjänster.

11. Förslag på nytt 8 kap. miljöbalken

SMF är positiva till att fridlysningsbestämmelserna flyttas från en förordning till 8 kap. miljöbalken. Detta ger en bättre tydlighet och större tyngd till fridlysningen. Tydlighet och förutsägbarhet är viktigt för att en lag ska få acceptans och för att det ska finnas förtroende för prövnings- och tillsynsmyndigheten.

12.10 Befintliga bestämmelser om undantag från fridlysning

SMF ställer sig positiva till förtydligandet vad gäller undantaget för att samla in vissa i fält svårbestämda arter. Här finns en problematik vad gäller svampar bland vilka många arter inte går att bestämma i fält utan måste samlas in och granskas, ofta under mikroskop och med kemiska reagenser, innan art säkert kan fastställas. Om en översyn av de nationellt fridlysta arterna föreslår en förändring av vilka svampar som listas behövs även en översyn över vilka undantag som finns göras. Detta för att skyddet ska bli verkningsfullt.

12.14 Översyn av nationellt fridlysta arter enligt nya kriterier

Utredningen föreslår att en översyn ska göras av de nationellt fridlysta arterna. Nya kriterier förslås ligga till grund för vilka arter som kan komma att fridlysas.

SMF anser att det generellt är bra att det görs en översyn för att hålla listan över nationellt fridlysta arter uppdaterad och aktuell. Bland svamparna är det få arter som omfattas av fridlysningsbestämmelserna. Endast fem arter är fridlysta vilket gör behovet stort av en översyn.

Man bör dock överväga att bredda de kriterier som föreslås. Med föreslagna kriterier läggs fokus på arter för vilka det föreligger ett hot om insamling och plockning på grund av ett attraktivt utseende, samlarvärde, kommersiellt värde mm. Det är otydligt om det finns möjlighet att införa fridlysning för en art på grund av att den är hotad till följd av habitatförlust, vilket är en av de vanligaste orsakerna till att arter är hotade, detta gäller inte minst för svampar. De areella näringarna som skogsbruk och jordbruk utgör de största hoten.

De arter som är upptagna i livsmiljödirektivet och fågeldirektivet är utpekade på europeisk basis och är inte alltid relevanta att skydda i Sverige. Däremot har vi många arter i landet som inte är upptagna i direktiven som skulle behöva skyddas för att säkerställa deras fortlevnad. Nationell fridlysning skulle kunna vara en del i det arbetet. Med de snäva kriterier som föreslås riskerar man utesluta flera arter och artgrupper. Nationell fridlysning av arter skulle kunna vara ett viktigt verktyg för att nå flera miljömål däribland Ett rikt växt- och djurliv.

SMF yrkar på att det vid en översyn av vilka arter som ska omfattas av nationell fridlysning bör föras en tät dialog med landets ideella föreningar (Birdlife Sverige, SBF, SEF, SMF, med flera) då de ofta sitter på en ovärderlig kunskap om specifika artgrupper. En kunskap som i många fall saknas på myndigheter som länsstyrelsen och Skogsstyrelsen.

SMF ställer sig positiva till förslaget att fridlysa på nationell nivå, endast i undantagsfall på länsnivå och aldrig på lägre nivå än så. Detta bedöms bidra till ökad tydlighet och förståelse för fridlysningsbestämmelserna.

12.20 Nytt skäl för beslut om biotopskydd införs i förordningen om områdesskydd

Utredningen föreslår att biotopskydd ska kunna inrättas för fridlysta arter. Biotopskydden ska en yta på minst 5 ha samt omfatta den skyddszon och utvecklingsmark som livsmiljön behöver för att bevara sin ekologiska funktion för de fridlysta arter området avser att bevara. SMF stödjer detta förslag då det innebär att även marker med lägre naturvärden kan skyddas långsiktigt för att säkerställa bevarandet av en art. Det är mycket viktigt att en skyddszon kan skyddas runt en värdekärna för att undvika en sakta degradering av habitatet på grund av till exempel ändrat mikroklimat.

För Sveriges Mykologiska Förening

Hjalmar Croneborg

ordförande